

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

YIRMİBEŞİNCİ SÛRE-İ CELÎLE el-FURKÂN SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî(; Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir.

77 âyet-i kerimedir. İbni Abbâs ve Katâde (Radiyallâhu anhüm)ün rivayetine göre; 68-70. âyet-i kerîmeler Medenî'dir.

O Rahman ve O Rahim olan Allah'ın ismiyle!

1- O Zât'ın (hayrı ve) bereketi dâima pek çok olmuştur / O Zât dâima pek ulu olmuştur / ki O, (hakkı bâtıdan ve helâli haramdan ayırıcı vasfıyla) Furkan (ismine sahip olan Kur'ân)ı (en büyük) kulu (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)) üzerine (hâdiseler gerektirdikçe, zaman zaman) peyderpey indirmiştir, tâ ki o (peygamber ve Kur'ân), (insan ve cin topluları dâhil) bütün âlemler için bir uyarıcı / bir uyarı / olsun!

2- O Zât ki; göklerin ve yerin mülkü (ve hükümranlığı, sahipliğı ve yönetimi) sadece Kendisine aittir; (Yahudi ve Hristiyanların inançlarının tersine) hiçbir çocuk edinmemiştir; (putperestlerin sandığı gibi) Kendisi için mülkte hiçbir ortak da bulunmamaktadır; (Mecûsîlerin iddia ettiği gibi nur ve karanlığın hiçbir etkisi olmaksızın) her şeyi O yaratmıştır da böylece onu(, kendisi hakkında dilediğı özelliklere elverişli bir şekilde) tam bir ayarlama ile takdir etmiştir. (Nitekim O yaratıkların en mükemmeli olan insanı; akıl, idrak, düşünce, yönetim, farklı sanatları geliştirme gibi birçok özelliklere kabiliyetli şekilde yaratmıştır.)

3- O (kâfir ola)nlar ise; O'nu(n gibi güçlü ve yüce bir İlâh'ı) bırakıp birtakım (âciz ve zavallı) ilâhlar edinmişlerdir ki; hiçbir şey yaratamamaktadırlar, üstelik kendileri yaratılmaktadırlar, kendileri için bile ne bir zarar(dan kurtulmay)a, ne de bir fayda (sağlama)ya sahip olamamaktadırlar, ne bir (diriği) öldürmeye, ne bir (kimseyi) yaşatmaya, ne de bir (ölüyü) diriltmeye güç yetirememektedirler!

4- O (Nadr ibni Haris gibi) kâfir olmuş kimseler: "İşte bu (Kur'ân) bir yalandan başkası değildir ki; onu o (kendi kendine) uydurmuştur, (Mekke'de bulunan) başka başka (Ehl-i Kitap) toplumlar(ı) da on(u uydurmay)a karşı kendisine yardımcı olmuşlardır!" dedi (ler).

Böylece onlar (Allah'tan gelen mucize bir kitabı uydurma kabul ederek ve suçsuz bir kişiyi Allah'a iftiracılıkla itham ederek) gerçekten büyük bir zulüm ve (asla doğruluk ihtimâli barındırmayan) büyük bir yalan işlediler.

5- Onlar (Kur'ân'ın başkalarının yardımıyla beşer tarafından uydurulan bir şey olduğunu

iddia ettikten sonra, yanlış zanlarınca bu yardımın şeklini açıklamak üzere):

"(Bu Kur'ân Allah tarafından değildir! Bilakis Rüstem ve İsfendiyar gibi) **evvelkilerin yazmış olduğu hikâyelerdir ki; o onları(n kendisi için) yaz(ılmasını ayarla)mıştır / o onları yazdırmıştır / da, artık onlar sabah-akşam ona (ezberlemesi için) okunmaktadır!" dediler.**

6- (Habîbim! Sen de) de ki: "Göklerde ve yerdeki bütün sırları (; gelecekte olacak gaybları ve Kendisinden başka kimsenin bilemeyeceği gizli şeyleri) bilmekte olan O Zât onu indirmiştir. (Artık hem fesahat ve belâğatıyla, hem de gaybî haberleri ihtivâsıyla mucizeliğini ispat etmiş bir kitabı nasıl evvelkilerin düzmececi olarak değerlendirebiliyorsunuz? Siz bu iftiranızla çoktan azabı hak ettiniz ama O sizin cezanızı peşin olarak göndermemektedir.)

Çünkü gerçekten O(, tevbe etmeleri durumunda kullarının en büyük günahlarını bile) dâima (bağışlayan bir) Ğafûr ve (kullarına çok acıdığından bu sözün sahiplerine bile, dönmeleri için fırsat veren bir) Rahim olmuştur."

7- Yine dediler ki: "İşte bu Rasûl (olduğunu sanan kişiy)e ne oldu ki; (bizim gibi) yemek yemektedir ve sokaklarda (rızkı temini için) yürümektedir! (Davası doğruysa, niye bizden farklı bir yönü yoktur? Bu durumda bizden ne üstünlüğü olabilir? Peygamberin yeme ve geçinme derdinden uzak bir melek olması gerekmez miydi? Hadi insan oldu diyelim; o zaman) kendisine bir melek indirilseydi de, onunla beraber bir uyarıcı olsaydı(, böylece biz de meleğin tasdiğiyle onun peygamber olduğunu kolayca anlasaydık) ya!

8- Ya da ona (gökten) bir hazine atılsaydı (da, onunla geçim derdinden kurtulsaydı) ya! Yahut (en azından) ona âit bir bostan olsaydı da (zahmetsizce) ondan yeseydi ya!" Bir de o zâlimler(, müminlere): "Siz büyülen(erek delir)miş / aldatılmış / (haktan) çevrilmiş / bir adamdan başkasına uymamaktasınız!" dedi (ler).

9- (Habîbim!) Bak (gör) ki; senin için nasıl (uygun suz sözler söyleyerek ve kıyaslar uydurarak) misaller açıkladılar da, böylece (haktan tamamen) sapıttılar.

Artık onlar (gerçek peygamberi sahtekârdan ayırma hususunda kendilerini doğruya iletecek) hiçbir yola imkân bulamazlar!

10- İşte sana! O Zât'ın (hayrı ve) bereketi dâima pek çok olmuştur! O Zât dâima pek ulu olmuştur / ki, O dileseydi senin için (dünyada onların) bu (anlattıkları)ndan daha iyisini; altlarından ırmaklar akmakta olan çok kıymetli bostanları yarattı ve (orada) senin için sağlam köşkler yapardı!

Ebû Ümâme (Radıyallâhu anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerifte Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

"Rabbim bana Mekke vadisini altın yapıp bana vermeyi vaad etti. Ben: 'Hayır, yâ Rabbi! Ben bir gün doyayım, bir gün aç kalayım! Acıkınca Sana yalvarayım ve Seni zikredeyim, doyunca da Sana şükredeyim ve Sana hamdedeyim!' dedim." (Timizi Zühd: 35. no: 2347, 4/575)

11- Doğrusu onlar o (kıyamet) âni(ni) yalanlamıştırlar (da o yüzden üstünlüğü sadece dünyalıkta sanarak, fakirliğin yüzünden peygamberliğine itiraz etmişler. Artık bunda şaşılacak bir şey yoktur. Zira kıyamete inanmayanların sana inanmaları beklenemez).

Ama Biz o (kıyamet) âni(ni) yalanlamış olan kimselere, çok alevlendirilmiş korkunç bir ateş hazırlamışızdır!

12- O (cehennem) o (kâfir ola)nları (beş yüz senelik mesafe gibi) pek uzak bir yerden gördüğü zaman / o onların görüş mesafesinde olduğu zaman / ona âit büyük ve müthiş bir öfkelenme (sesi) ve şiddetlice uzun uzun nefes alma işitirler.

Ebû Ümâme (Radiyallâhu anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerifte Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Bana kasten iftira eden kişi cehennemin iki gözü arasında oturağını hazırlasın!" buyurmuştur. Bu, sahabeye çok ağır gelince: "Yâ Rasûlellâh! Biz senden bazı hadisler naklederken fazla-noksan yapabiliriz!" dediler.

Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de: "Ben sizi kastetmiyorum, ben ancak İslâm'ı lekeleme arayışıyla benim aleyhime iftira edeni kastediyorum!" buyurdu. O zaman: "Yâ Rasûlellâh! Sen 'Cehennemin iki gözü arasında..' buyurdun, cehennemin gözü de mi var?" diye sorduklarında Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bu âyeti okuyarak: "İki gözü olmayan onları nasıl görebilir?" buyurdu. (Taberânî, el-Mu'cemu'l-kebîr, no: 7599, 8/131; Müsnedü's-Şâmiyyîn, no: 3434,4/320-321)

13- (Her biri kendi şeytanıyla aynı zincirde ve bukağılar içerisinde elleri boyunlarına sıkıca bağlananlar hâlinde onun(; o korkunç ateş tabakalarının) pek dar bir yerine (tahtaya çivi sokulurcasına zorla) atıldıkları zaman, işte sana!

Orada (ölüm temennisiyle: "Ey ölümüm! Şimdi tam zamanın, neredesin gel!" diyerek) tam bir yok oluş çağrısı yaparlar.

14- (O zaman kendilerine denilir ki:) Bugün bir kere yok olmayı davet etmeyin, birçok kere yok oluşu çağırın! (Çünkü sizin azabınız çeşit çeşit olduğundan her biri bir ölüm sebebidir. Aynı zamanda azabınız hiç tükenmeyip dâima tazelenmektedir.)

15- (Habîbim!) De ki: "İşte sana! Bu mu daha iyi, yoksa o takva sahiplerine vaad edilmiş olan ebedîlik cenneti mi? O (cennet) onlar için (Allâh-u Te'âlâ'nın ilminde ve Levh-i Mahfûz'da, iyi amellerine) bir karşılık ve (neticede) varacakları bir yer olmuştur.

16- Ebedî kalıcılar olarak! Onlar için orada diledikleri (rûhânî ve cismânî türlü türlü nimetler ve canların çektiği pek lezzetli) her şey vardır. Bu (müjde), (gerçekleştirilmesi) Rabbin tarafından üstlenilen ve (müminler tarafından arzulandığı gibi melekler tarafından da müminler adına) istenen / istenmeye değer / bir vaad olmuştur."

17- O (Allâh-u Sübhânehû)nun o (kâfir ola)nları, Allah'ı bırakarak tapmakta oldukları (melekler, peygamberler ve putlar gibi) şeylerle birlikte (manevî huzuruna toplamak üzere) haşredeceği ve (tapanlarını rezil etmek için onlara): "İşte Benim şu kullarımı (kendinize ibadete davet ederek) siz mî saptırdınız, yoksa (irşâd edici kitap ve peygamberden yüz çevirip, sağlıklı düşünceyi ihlal ederek) o (doğru) yolu şaşmış olanlar kendileri miydi?" diyeceği gün (yaşanacak dehşetleri hiçbir ibare anlatamaz)!

18- Onlar (kendilerine yöneltilen bu ağır soru karşısında şaşkınlığa kapılarak): "(Eş ve ortakten tenzih ve) tesbih Sana! (Kimimiz masum, kimimiz de davetten âciz varlıklar olduğumuz için) Seni bırakıp da birtakım dostlar edinmemiz bizim için yakışık alan bir şey olma(zken, Sana ibadeti bıraktırıp bizi ilâh edinmeye başkalarını teşvik etmemiz, hakkımızda düşünülecek bir şey olma)mıştır!

(Dolayısıyla onları saptıran biz değiliz!) **Lâkin Sen onları da, babalarını da (Sana şükretsizler diye türlü türlü nimetlerle) faydalandırın, (ama onlar hidâyet sebeplerini,**

sapıklık nedenlerine çevirerek şehvetlerine boğuldular da) **nihayet onlar** (Senin nimetlerini, âyetlerini ve tevhidini anlamayıp) **o** (iman ve) **zikri unuttular**.

Zaten onlar (Senin o yanılmaz ilminde ve isabetli kaderinde) **helak olan / hayırsız / bozuk / bir toplum olmuşlardır. / Böylece onlar (imani ve zikri terk ederek) helak olan bir topluluk oldular. / "** dediler.

19- (O zaman Biz onları rezil etmek üzere şöyle buyurduk:) "(Ey bâtil ilâhlara tapanlar!) **İşte:** 'Bizi bunlar saptırdı!' diye) **söylemekte olduğunuz o şey hakkında gerçekten onlar sizi yalancı çıkardılar.**

Artık siz ne (kendinizden) **bir** (azap) **çevirmeye, ne de herhangi bir yardıma güç yetiremezsiniz!**

(Ey mükellefler!) **İçinizden her kim** (bunlar gibi şirk koşarak) **zâlim olursa. Biz ona,** cehennemde ebedî kalmak gibi) **pek büyük bir azabı tattıracağız."**

20- (Habîbim! Senin yemek yemeni ve çarşılarda dolaşmanı peygamberliğine bir engelmeye çalışsan o müşriklere tarafımızdan şunu bildir ki:) **Senden önce peygamberlerden hiçbirini göndermedik ki, mutlaka onlar elbette yemek yerler ve gerçekten sokaklarda yürürlerdi.**

(Ey insanlar!) **Biz sizin bazınızı diğer bir kısım için bir fitne** (ve imtihan vesilesi) **yaptık.** (Bakalım) **sabredebilecek misiniz? Zaten senin Rabbin dâima** (sabredeni de, isyan edeni de hakkıyla gören bir) **Basîr olmuştur.**

21- (Dirilmeyi inkâr ettikleri için) **Bize** (hayırla) **kavuşmayı ümit etmemekte olan o kimseler / Bize (kötü bir şekilde) kavuşmaktan korkmamakta olan o kimseler / "Bizim üzerimize melekler indirilseydi** (de, insanlar değil de, onlar bize peygamber gönderilseydi, en azından Muhammed'in doğruluğunu bize bildirseylerdi) **ya! Yahut Rabbimizi görseydik** (de, ona uymayı bize O emretseydi) **ya!" dedi(ler).**

Andolsun ki; muhakkak onlar kendi nefisleri hakkında çok büyüklük (varsayımına gitmişler de, Allâh-u Te'âlâ'yı görmek gibi, çoğu peygambere bile nasip olmamış bir makama kendilerini lâyıık) **görmüşlerdir / onlar içlerinde (kâfirlik ve inat gibi) büyük bir kibir gizlemişlerdir / . Bir de** (açık mucizeleri gördükleri halde görmezden gelip, kutsal ruhlara bile nasip olmayan makamları, murdar nefislerine yakıştırmak) **pek büyük bir azgınlıkla zulümde haddi aşmışlardır.**

22- (Ölüm ve azap) **melekleri(ni) görecekleri gün** (durumları hiç de iyi olmayacaktır!) (Melekler onlara):

"İşte bugün o (sizin gibi) **suçlular için hiçbir müjde yoktur!"** (diyeceklerdir.)

O (kâfir ola) **nlar da** (meleklerle): "(Allah'tan dileriz ki bu azabı) **engellen(mesi kesinleş)miş bir yasaklamayla** (tamamen bizden uzaklaştırsın!) **diyecekler.**

23- **Biz o** (kâfir ola) **nların** (misafir ağırlamak ve sıla-i rahîm gibi) **yapmış oldukları o** (iyi) **amele yöneldik de, nihayet onu dağılmış bir toz** (gibi fayda görülemeyen değersiz bir şey) **hâline getirdik.**

24- **İşte o gün cennet ashabı, yerleşim yeri yönünden de çok iyidir(ler);** (gündüz ortasında) **istirahat yeri bakımından da pek güzeldir(ler)!**

25- **O** (birinci kat) **göğün o** (bembeyaz) **bulutla tamamen parçalan**(masının ardından sırayla her bir kat semânın yerlerinden kop) **acağı ve** (oralarda bulunan) **meleklerin görülmemiş bir indirilişle peş peşe** (mahşer arazisine) **indirileceği gün**(, mülkün

sadece Allah'a ait olduğu anlaşılacaktır)!

26- (Dünyada kullar yetkili gibi görünmekteyseler de,) **işte o gün hak olan mülk(;** görünüşte ve gerçekte ezici bir saltanat ve genel bir istilâ) **sadece Rahmân'a aittir!**

O (kıyamet günü), **kâfirler üzerine pek zor** (gelecek) **bir gün olmuştur.**

27- O (Ukbe ibni Mu'ayt adındaki) **zâlimin** (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e iman ettikten sonra arkadaşının baskısıyla dinden döndüğü için pişmanlığından) **iki elini ısıracağı günü** (de anlat)! (Bu kişi üzüntüsünü açıklarken) **diyecektir ki: "Ey** (millet)! **Ne olaydı keşke ben o Rasûlle birlikte** (kurtuluşa erdirecek) **bir yol edineydim!..**

28- Ey benim helakim! (Neredesin, gel!) **Ah ne olaydı ben falancayı bir dost tutmayaydım!..**

29- Andolsun ki; gerçekten bana (büyük bir imkân) **geldikten sonra o** (kelime-i şehâdet ve Kur'ân gibi) **zikirden beni elbette o saptırdı.**

Zaten şeytan (gibi saptırıcı arkadaşlar) **insanı** (helake sürükleyinceye kadar dostluğunu sürdüren, sonra yardıma en muhtaç olduğu zamanda ise) **tamamen yardımsız bırakan biri olmuştur."**

30- O Rasûl(üm Muhammed sizi Bana şikâyet etmek için) dedi ki: **"Ya Rabbi! Gerçekten benim kavmim işte şu Kur'ânı tamamen terk edil(erek bir kenara itil)miş bir şey edindiler."**

31- İşte sana! Biz böylece (sana düşmanlar yarattığımız gibi) **her peygamber için de o** (şirk suçunu işlemiş) **mücrimlerden düşmanlar yapmışızdır.** (Öyleyse onlar gibi sen de sabret! Güzel netice mutlaka senin olacaktır.)

(Seni isteklerine ulaştıracak ve düşmanlarına karşı sana yardım edecek) **Hâdî ve Nasîr olarak Rabbin yeterli olmuştur.**

32- O kâfir olmuş kimseler (senin peygamberliğine itiraz etmek için): "(Diğer peygamberlere indirilen kitaplar gibi) **Kur'ân** (da) **onun üzerine topluca tek bir defada indirilseydi ya!" dedi(ler).**

İşte sana! Böylece onunla senin gönlünü iyice güçlendirelim (de, onu kolayca ezberleyebileşin) **diye** (onu yirmi üç sene gibi uzun bir zaman zarfında peyderpey indirdik)! **Bir de Biz onu âyet âyet ayırarak tam bir tafsille beyan ettik.**

33- Onlar sana (peygamberliğini zedeleyici nitelikte yahut akıl almaz istekler hususunda ya da sende bulunmasını gerekli gördükleri bir vasıf hakkında) **hiçbir misal getirmezler ki,** (onun karşılığında) **mutlaka Biz sana o hakk** (olan cevab)ı **ve** (o konuda) **açıklama bakımından en güzel olanı getirmiş olmayalım!**

34- O kimseler ki, yüzleri üzere (ters döndürülmüş vaziyette mahşere sürülüp) **cehenneme haşr edileceklerdir, işte sana! Onlar, mekânca çok kötüdür(ler), yolca da pek sapkındır(lar).**

Ebû Hureyre (Radiyallâhu anh)dan rivayet edilen bir hadîs-i şerifte Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Kıyamet günü insanlar üç sınıf olarak haşr edilecektir; bir sınıf yayalar hâlinde, bir sınıf binekliler olarak, bir sınıf da yüzleri üstü (sürünerek)!" O zaman: "Yâ Rasûlellâh! Yüzleri üstünde nasıl yürüebilecekler?"

denildiğinde: "Şüphesiz onları ayakları üzere yürütmeye Kadir olan Zât, onları yüzleri üstünde yürütmeye de Kadir'dir! Muhakkak ki onlar suratlarını her bir tümsekten ve dikenden korumaya çalışa(yım derken çok zor durumda kala)caklardır!" buyurdu. (Tirmizî Tefsir. 18, no:3142, 5/305)

35- Andolsun ki; elbette (sana Kur'ân'ı verdiğimiz gibi) **Biz Musa'ya da muhakkak o** (Tevrat) **kitabı(nı) verdik. Beraberinde de kardeşi Harun'u** (tebliğ görevinde kendisine destek sağlasın diye) **bir vezir yaptık.**

36- Bunun üzerine Biz; "İkiniz de âyetlerimizi yalanlamış bulunan o kavme gidin!" buyurduk. (Tebliğler karşısında inkârda ısrarcı olmaları üzerine) **sonunda onları bir daha** (bellerini doğrultup) **düzelemeyecekleri bir şekilde görülmemiş bir helak edişle kırıp geçirdik!**

37- Nuh'un kavmini de; (onu ve öncesindeki) **rasûlleri yalanladıkları zaman onları suyla boğduk ve kendilerini insanlar için** (ibretlik) **pek büyük bir âyet yaptık!**
Böylece Biz o zâlimler için (kabirde de, âhirette de) **çok acı verici büyük bir azap hazırladık.**

38- (Hûd (Aleyhisselâm)m kavmi) Âd'ı da, (Salih (Aleyhisselâm)ın kavmi) **Semûd'u da,** o (peygamberlerini öldürüp, örülmemiş kuyunun içine atan) **Rass halkını da; işte sana! Bun**(ca toplum)**un arasında birçok asırlar** (halkın)**ı da** (inkârları yüzünden tam bir yıkıma uğrattık)!

Vehb ibni Münebbih (Radiyallâhu anh)dan nakledildiğine göre; Rass kuyusunun halkı, hayvancılıkla geçinen bir toplumdur ki, putlara tapmaktaydılar. Allâh-u Te'âlâ onlara kendilerini İslâm'a davet etmek üzere Şu'ayb (Aleyhisselâm)ı göndermişti. Ama onlar azgınlıklarında ısrara olarak Şu'ayb (Aleyhisselâm)a çok eziyetlerde bulundular. Bir kere o örülmemiş kuyularının etrafında bulunan evlerinde oturdukları sırada kuyunun çökmesiyle birlikte kendileri de yurtları da yerin dibine batırıldı. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin)

39- Her birine de; (kendilerini kâfirlik ve günahlardan engelleyici nitelikte) **şaşılacak örnekler açıkladık on(lar)a! Her birini de tam bir parçalamayla darmadağın ettik.**

40- Andolsun ki; o (Kureyş'e mensup ola)**nlar** (ticaret için Şam'a gidip gelirken) **elbette** (üzerine) **o kötü** (taş) **yağmur(u) yağdırılmış olan o** (Lût kavminin helake uğramış beş vilâyetinin en büyüğü konumundaki Sedûm denen) **karyeye muhakkak varmışlardır.** (Yolculuk esnasında) **onu da mı hiç görmüyorlardı** (da, Allah'ın azabının bunca eserlerinden ibret almıyorlardı)? **Doğrusu onlar** (öldükten sonra) **diriltilmeyi umma maktak / diriltilmekten korkmamakta /** (olan kâfir toplumlar) **olmuşlardır.** (Dolayısıyla geçtikleri yerlerden, ibret alma niyetiyle değil, bindikleri merkepler gibi gafletle geçip gitmişlerdir.)

41- (Habîbim!) O (Ebû Cehil gibi kâfir ola)**nlar seni gördükleri zaman seni ancak bir eğlence** (malzemesi) **edinirler.** (Seninle alay etmek için derler ki:)

"Allah'ın peygamber olarak göndermiş olduğu kişi işte bu muymuş?!. "

42- Gerçekten de (bizi dinimizden çevirip İslâm'a sokmak için o denli gayret gösteriyor ki,) **biz** (putlarımıza sınımsız sarılmış ve) **onlara** (ibadete) **karşı sabretmiş olmasaydık,** **elbette o bizi ilâhlarımızdan** (tamamen ayırarak doğru yoldan) **saptırmaya çok yaklaşıtı!"**

(Habîbim! Onlar senin sapık ve saptırıcı olduğunu savunmaktadırlar. Ama sen zannetme ki. Ben onları bu yanlış bilgiyle uzun süre yaşatacağım!) **Pek yakında o** (kâfirliklerinin kazandıracığı) **azabı görecekleri zaman, yolca kimin çok sapkın olduğunu bileceklerdir.**

43- (Habîbim! Şu birtakım taşlara tapan, sonra daha güzelini görünce öncekini bırakıp sonra bulduğuna dönen kâfirlerin şaşılacak hâline bakıp da) **kötü arzusunu ilâhî edinmiş** (ve tapınma gibi en önemli bir konuda hiçbir delil araştırmadan ve anlatılanları duymadan kafasına göre takılmış olan) **o kimseyi gördün mü? Şimdi on**(un gibi kendi isteğiyle sapıklığı tercih etmiş olan bir adam)**a sen mi bir vekil olacaksın** (da, bu du rumdaki bir kişiyi şirkten ve günahlardan alıkoyarak doğru yola ulaştıracaksın)?

44- Yoksa sen sanıyormusun ki, onların pek çoğu gerçekten (anlattığın nasihatleri istekli bir kulakla) **dinlemektedirler ya da** (gördükleri bunca hüccet ve ibretleri) **anlamaktadırlar** (da bu nedenle iman edecekler)?

Onlar ancak (duyduklarından ve gördüklerinden faydalanmayan birtakım) **davalar gibidir! Doğrusu onlar yolca daha da sapıktır**(lar, çünkü hayvanlar sahiplerine boyun eğe r, iyilik edenle kötülük edeni ayırt eder, faydasının peşine düşüp zararından sakınır, bunlar ise velinimetleri olan Rablerini bile tanımazlar. Öyleyse artık yola gelirler diye onları çok önemseme)!

45- (Habîbim!) **Rabbin**(in sanat eserine) **bakmadın mı ki;** (gün doğumuyla güneş doğumu arasında) **gölgeyi nasıl uzat**(ıp yerküreyi onunla kaplat)**mıştır? Dileseydi elbette onu** (güneşin gideremeyeceği bir şekilde sabit ve) **sakin kılardı!** (Biraz) **sonra güneşi o** (gölgenin varlığı)**na bir delil kıldık.** (Zira gölge, güneş ışığının cisimlere vurmasıyla bilinmektedir, gölgelerin halleri de, bir yerde ne kadar kalıp ne zaman kaybolacağı da yine güneşin hareketiyle tespit edilmektedir.)

46- (Daha) **sonra Biz** (güneşi parlatarak) **o** (gölgenin uzunluğu)**nu Kendi** (istediği)**miz** (yer)**e doğru** (çekip, güneşin yükselmesi nispetinde azar azar, dikkatleri çekmeyecek şekilde) **pek kolay / pek az / bir alışla çekip aldık.**

47- Ancak O'dur O Zât ki; sizin (istirahatınız) **için geceyi** (karanlığıyla sizi örten) **mükemmel bir elbise, uykuyu ise**(, his ve hareketleri durdurarak faaliyetlerinize) **kesinti sağlayan tam bir rahatlık** (sebebi) **yapmıştır, gündüzü de** (ihtiyaçlarınızı temin için) **bir yayılma** (vakti) / **bir dirilme** (zamani) / **kılmıştır!**

48- Yine ancak O'dur O Zât ki; rüzgârları (kullarına) **rahmetinin** (bir eseri olan yağmurun) **öncesinde müjdeciler hâlinde göndermiştir! Böylece Biz gökte**(ki bulutlarda)**n tertemiz / temizleyici / bir su indirmisizdir.**

49- Tâ ki (kendisinde hiçbir bitki bulunmayan) **ölü bir toprağı onun sebebiyle** (türlü türlü bitkilerle yeşillendirip) **canlandıralım ve onu** (vadilerde akıtalım, havuz, sarniç ve kuyu gibi yerlerde toplayalım da, su kaynaklarından uzak yerlerde) **yaratmış bulunduğumuz birçok davarlara ve insanlara içirelim!**

50- Andolsun ki; elbette Biz on(ca yağmur)**u o** (insa)**nlar**(ın yaşadığı farklı topraklar) **arasında muhakkak evirip çevirdik.** (Böylece bazı yağmuru bol, bazısını hafif, kimi yeri kurak, kimi yeri de çok yağış alan bir hâle getirdik.)

Tâ ki onlar iyice (düşünüp) **öğütlenirler** (de nimetimizi takdir ederek şükretsiner)! **Ama insanların pek çoğu** (öğütlenmek bir yana,) **inkârdan / nankörlükten / başka**

her şeyden kaçınmış(, kâfirlik ve nankörlükte ısrar edip kalmış)tır.

51- Dileseydik, elbette her bir karyede bir uyarıcı (peygamber) gönder(ip senin yükünü hafiflet)irdik (Lâkin Biz seni bütün insanlığa bir rasûl olarak gönderdik ki, bu ağır yükü tek başına taşıyasın da, sana hazırlamış olduğumuz tüm faziletleri hak edesin!)

52- Öyleyse kâfirler(in uyumlu geçinme tekliflerind)e itaat etme ve o (Kur'ân'ın akıcı üslûbu)nun (can alıcı beyanları)la onlara karşı pek büyük bir cihatla mücâhede et!

53- Ancak O'dur O Zât ki iki denizi salıvermiştir; işte bu (ırmaklar) tatlıdır, susuzluğu gidericidir / serinlik vericidir /, işte şu (denizler) ise tuzludur, çoraktır / çok hararet vericidir / çok acıdır !!

O, ikisi arasına da (kudretinden) bir engel ve görünmez bir örtü koymuştur. (Nitekim Dicle, denize karışıp yara yara fersahlarca akıp gittiği halde tadı bozulmaz.)

54- Yine ancak O'dur O Zât ki; (meni gibi hakîr bir) sudan (mükemmel) bir insan yaratmıştır da böylece onu (iki kısma ayırarak, kimini) nesep ve (soy bağıını sağlayan erkekler, kimini de evlilik bakımından) hısım(lık kazandıran dişiler) yapmıştır.

Senin Rabbin dâima (her şeye hakkıyla gücü yeten bir) Kadîr olmuştur.

55- Onlar ise; Allah'ı bırakıp, kendilerine ne fayda verebilen, ne de onlara zarar edebilen (âciz) şeylere tapmaktadırlar. Böylece kâfir kimse Rabbine karşı (isyanda şeytana) sırt veren(, şerre destekçi) biri olmuştur.

56- (Habîbim!) Biz seni ancak (inananlar için) bir müjdeleyici ve (kâfirler için) bir korkutucu olarak gönderdik.

57- (Rasûlüm!)Deki:

"(İman ve ibadetle) Rabbine bir yol edinmeyi istemiş olan kimse(nin Allah yoluna infakta bulunması) dışında bu (peygamberlik görevimin size ulaştırılması)na karşılık ben sizden (kendim için) hiçbir ücret istemiyorum. (Artık siz: 'Muhammed, daveti karşılığında bizden mallarımızı istiyor. Bu da bize ağır geldiğinden kendisine uyamıyoruz!' diyemezsiniz!)"

58- Sen (ölümlülere güvenmeyi bırak da, kâfirlerin şerlerinden kurtulmak ve maddî imkânlarına muhtaç olmamak için,) O ölmeyecek olan diriye tevekkül et(; sadece O'na güvenip tüm işlerini ancak O'na ısmarla) ve O'na (üstün sıfatlarıyla övgüde bulunup) hamedederek (tüm noksan vasıflardan O'nu tenzih ve) tesbihte bulun!

Zaten O, kullarının günahları(nın gizli ve açık olanları)na (tam manasıyla vâkıf olup karşılıklarını hakkıyla verecek bir) Habîr olarak yeterli olmuştur.

59- O Zât ki; göklerle yeri ve ikisi arasındakileri (dünya günlerinden) altı gün (miktarına denk gelecek vakit)de (yoktan) yaratmış, sonra (bir mekâna yerleşmekten münezzehten olarak, Kendi murad ettiği mana üzere, Zât'ına yakışır şekilde) Arş'a istiva buyurmuştur / sonra (emri ve hükmü) Arş'a (yönetip) istiva etmiştir / sonra (en büyük cisim olan) Arş (dâhil tüm yaratıklar)ı (hükmü altına alıp, hepsini ilmen kuşatıcı şekilde) istilâ etmiştir !! O Rahman ki, sen (bu yaratılış konusunu, kendileri yaratılmış olanlara değil de, yarattıklarını hakkıyla bilici bir) Habîr olarak O'na sor!

"Allâh-u Te'âtâ'nın, kullarının fevkinde oluşu" ve "Allâh-u Teâlânın mekândan münezzehten"

oluşu" gibi itikadı meselelerle ilgili aklî ve naklî birçok delil, ayrıca; asırlarının imamları olan otuzüç müfessirin bu konudaki eşsiz beyanları; Rûhu'l-Furkan Tefsirimizde, En'âm Sûresi: 3. ve 18. âyet-i kerîmelerin izahlarında tafsilâtla zikredilmiştir ki, mütalaası kaçınılmazdır! (8/418-425,511-535)

Mûteşâbih âyetlerden olan "Arş'a istiva" konusunun izahı için bakınız: Âl-i imrân Sûresi. 7; Araf Sûresi: 54; Tâhâ Sûresi: 5.

60- (Habîbim!) O (müşrik ola)nlara (senin tarafından): "Rahmân'a secde edin!" denildiği zaman, onlar (senin kendilerini Allah'tan başkasına secdeye davet ettiğini sanarak): "Rahman da neymiş? Biz senin emretmekte olduğun şeye secde eder miyiz?" derler, böylece bu (Rahmân'a secde emri) onları (imana karşı) nefret (ve uzaklık) bakımından artırmıştır.

61- O Zât'ın (hayrı ve) bereketi dâima pek çok olmuştur / O Zât dâima pek ulu olmuştur / ki, gökte (yüksek köşk gibi görünen yıldız kümeleri, gezegenler ve büyük yıldızlar gibi) birçok burçlar var etmiştir ve onda (güneş gibi ısı ve ışık kaynağı olan) bir kandille, aydınlatan bir ay yaratmıştır.

62- Ancak O'dur O Zât ki; (nimetlerini) iyice düşün(üp de, yaratıcısının büyüklüğünü idrak et)mek istemiş olan ya da (sahip olduğu nimetlerden dolayı Allah'a karşı) bir şükür(de bulunmak) arzulamış olan kimseler için geceyle gündüzü birbiri ardınca gelen / (birinde yapılamayanın diğerinde kaza edilebilmesi için) birbirinin yerine geçen / şeyler yapmıştır!

63- Rahmân'ın (özel rahmet ve nimetine mazhar olan) kulları ancak o kimselerdir ki, yer üzerinde (şımarıkça ve kibirlice değil de,) sükûnet, vakar ve tevâzuyla yürürler. Câhil (ve beyinsiz) kimseler onlara (eziyet edici bir şekilde) hitapta bulduklarındaysa, (onlara uymayıp, kendilerini sıkıntı ve iftiradan kurtaracak) selâmetli bir söz söylerler. / (Şerlerinden kurtulmak için): "Selâmetle(; herkes yoluna gidebilir)!"derler. /

64- O kimseler ki; Rableri için secde edenler ve kıyam dura(rak namaz kıla)nlar hâlinde geceye ererler / gece geçirirler !.

65- Yine o kişiler ki (dualarında şöyle) derler:

"Ey Rabbimiz! Cehennem azabını bizden çevir!

Gerçekten de onun azabı (borçluya yapışan alacaklı gibi) ayrılmaz (ve bertaraf edilemez) bir helak olmuştur.

66-Muhakkak ki orası, bir yerleşim yeri ve bir ikametgâh olarak pek kötü olmuştur!"

67- O kimseler ki; (kendileri veya çoluk çocukları hakkında) harcama yaptıkları zaman, (cömertlik hududunu aşıp, saçıp savurarak) israf da etmezler, (cimriler gibi hakları çiğneyerek) daraltma da yapmazlar.

İşte sana! O(nların tüketimleri) bunun arasında ölçülü bir şey olmuştur.

68- Yine o kimseler ki; Allah'la birlikte başka bir ilâha tapmazlar, (öldürdüğü bir kişi karşılığında kısas, İslâm'a girdikten sonra dinden çıkma ve evliyken zina yapma gibi) hak(lı nedenler) ile olmadıkça, Allâh'ın(, öldürülmesini) yasakladığı o (masum) şahsı öldürmezler, zina da yapmazlar! İşte sana! Her kim bun(ların mecmû'unu) yaparsa,

günahın(ın) cezasına kavuşacaktır.

69- Kıyamet gününde azap onun için katlanacaktır ve o, alçak edilmiş olarak onun içerisinde ebedi kalacaktır.

70- Ancak (kâfirlikten) **tevbe etmiş olan**, (Rabbine ve âhir zaman peygamberine) **iman etmiş bulunan, bir de** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih bir amel işlemiş olan kimseler müstesna! İşte sana! Onlar ki, Allah onların** (tevbeleri sebebiyle silmiş olduğu) **kötü işlerinin yerine** (iman ve taatlar gibi) **güzel şeyler yerleştirecektir.** (Artık onlar şirk yerine iman, müminleri öldürme yerine müşrikleri katletme, zina yerine de iffet vasfına sahip olacaklardır.) / **Allah onların** (günaha sevk eden) **kötü huylarını** (ibadete yönlendiren) **iyi huylarla değiştirecektir.** / **Onların kötü işlerinin** (kazandırdığı azaplar) **yerine** (âhirette) **güzel şeyler** (ve bol sevaplar) **yerleştirecektir./**

Zaten Allah dâima (günahları çokça bağışlayan bir) **Ğafûr ve** (kullara son derece acıyan bir) **Rahîm olmuştur.** (Bu yüzden bir günaha bir ceza, tevbe edene mağfiret, tevbesinde sebat edene ise günahı kadar sevap vaad etmiştir.)

71- Her kim (günahları bırakıp, pişmanlık çekerek) **tevbe eder ve** (geçmiş kusurlarını telâfi etmek üzere) **salih bir amel işlerse, gerçekten de o,** (günahları sildiren sevaplar kazandıran) **büyük bir dönüşle Allah'a dönmüş olur.**

72- (Rahmân'ın seçkin kulları) yine öyle kimselerdir ki; yalan (konuşulan mekânlar) **a şahit olmazlar**(, bilakis şerre bulaşmamak için yalancıların ve günahkârların meclislerinden, özellikle de çalgılı yerlerden son derece uzak dururlar). / **Yalan** (yere) **şahitlik yapmazlar. /**

Terk edilmesi gereken hayırsız şeylere (rastgele) **uğradıklarında ise,** (oralardan yüz çevirerek) **şereflerini koruyan kimseler olarak geçip giderler.** (Bu meyanda fuhşî olaylara tanıklık etmezler, kusurları araştırmazlar ve müstehcen konuları kinâyeli olarak konuşurlar.)

Muhammed ibni Hanefiyye ve Mücâhid (Radıyallidhu anhümâ) bu âyet-i kerimeyi tefsir ederlerken: "Onlar eğlence ve çalgı meclislerine katılmazlar!" buyurmuştur. İbni Mes'ûd (Radıyallâhu anh) ise: "Su ekini yetiştirdiği gibi, çalgı da kalpte münafıklık büyütür!" buyurmuştur. Bu âyetten anlaşıldığı üzere; yalan konuşulan, gayr-i meşru eğlenceler bulunan ve ağıt yakılan meclislerde bulunmak, Allah'ın methettiği kulların vasıflarından değildir. Çünkü bâtili seyretmek, ona ortak olmak demektir. Ayrıca böyle meclislerde bulunmak ve onlara bakmak, bir hoşnutluk göstergesi olduğundan, böyle yerlerde bulunanlar o günahı işleyenlere ortak olurlar. Bu yüzden İsâ (Aileyhisselâm): "Günahkârlarla oturup kalkmaktan son derece sakının!" buyurmuştur. (Nesefî, Hâzin, Âlûsi)

73- Yine öyle kimseler ki; (Kur'ân okunarak ve vaaz-u nasihat yapılarak) **Rablerinin âyetleriyle öğütlendikleri zaman, onlara karşı sağırlar ve körler olarak** (yıkılıp) **düşmezler.** (Bilakis kavrayıcı kulaklar ve gerçeği gören gözlerle âyetlerden istifâde ederler ve âyetleri duyar duymaz secdeye kapanırlar.)

74- Yine o kimseler ki (dualarında): **"Ey Rabbimiz! Eşlerimizden ve zürriyetlerimizden** (bir kısmını İman ve taata muvaffak kılarak) **bizim için gözlere aydınlık** (yap da, böylece bize hayırlı hanımlar ve çocuklar) **bağışla!**

Bir de bizi (yeterli ilme ve amele muvaffak ederek) **takva sahipleri için bir imam**(; hayır ve hidâyette örnek alınacak önderler) **kıl!" derler.**

75- İşte sana! Onlar (İslâm'ın hükümlerini hakkıyla yerine getirmenin zorluklarına) **sabretmeleri sebebiyle** (inci ve yakuttan yapıma) **yüksek köşklele mükâfatlandırılacaklardır.**

Ayrıca onlar orada (melekler tarafından hayırlı uzun ömür dileği anlamında) **bir tahiyye ve** (her türlü âfetlerden) **büyük bir selâmet** (dilekleri) **ile karşılanacaklardır...**

76- (Ölmeksizin ve ayrılmaksızın) içerisinde ebedî kalıcılar olarak! Bir yerleşim yeri ve bir ikametgâh olarak (orası) **ne de güzel olmuştur!**

77- (Habîbim!) De ki: "Duanız (ve İbadetiniz) olmasaydı, Rabbim sizi ne yapsın? / Rabbim size niye değer versin? (Çünkü değeriniz, ancak Rabbinizi bilmeniz sayesinde, yoksa hayvanlardan ne farkınız olurdu?) / (Allah'la birlikte başka ilâhlara tap(arak şirk koş)manız olmasaydı, Rabbim size n(iy)e (azap) yapsın? / Fakat siz gerçekten (benim tebliğlerimi) **yalanladınız; artık pek yakında o** (azap), (yakanıza) **yapış(ıp sizi cehenneme düşürünceye kadar bırakmay)an bir şey olacaktır!"**

KUR'ÂN'I MECÎD
VE
TEFSİRLİ
MEÂL-İ ÂLÎSÎ

Mahmud Ustaosmanoğlu